

Bölüm 5

ENDOMETRİOZİS: BAKIM VE YÖNETİMİ

Ayşe Gül BURSA¹
Nevin HOTUN ŞAHİN²

ENDOMETRİOZİS

Endometriozis dünya genelinde birçok kadını etkileyen kronik, benign ve östrojen bağımlı bir hastalıktır. Endometrial gland ve stromanın endometrium veya myometrium dışında rastgele implantasyonu olarak tanımlanmaktadır (Zonderman & ark, 2018). Overlerde yerleşen endometriozis dokusu endometrioma (çikolata kisti), uterusu endometrium tabakası dışında yerleşen endometriozis dokusu ise adenomyozis olarak isimlendirilmektedir. Kadınların fiziksel, mental ve sosyal iyilik halini oldukça olumsuz etkileyen endometriozis, başlıca üreme döneminde görülse de preadelösan, perimenopozal ve postmenopozal dönemlerde de görülebilmektedir (Oral & ark, 2016).

Günümüzde hastalığın daha erken yaşlarda görülmeye başladığı ve erken yaşta başlayan hastalığın daha şiddetli semptomlarla seyrettiği görülmektedir. Kadınların %38'inde semptomlar 15 yaş öncesinde başlamaktadır. Endometriozis semptomları adölesanlarda okul hayatını, ilişkilerini ve sosyal aktivitelere katılmayı olumsuz etkileyebilmekte ve genç kızın hayatında geri dönüşü olmayan problemlere neden olabilmektedir (Ballweg, 2003).

Endometriozisin progresif ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen bir hastalık olması sebebiyle tedavi edilerek mutlaka takip edilmesi gereken bir hastalıktır. Tahmini yaygınlığı dünya çapında %10 civarında olup bu sayı 176 milyon kadına denk gelmektedir. (Yalçın Bahat, İnceboz & Oral, 2019) Kısaca her 10 kadından bir tanesinde endometriozis bulunmaktadır.

Endometriozisin tanınması oldukça güçtür. En etkili tanılama yöntemi cerrahi bir işlem olan laparoskopidir. Çoğu zaman asemptomatik olması, verdiği belirti ve bulguların kadın olmanın özünde yaşanacak sıkıntılar olduğu düşüncesi nedeniyle her 10 endometriozisli kadının 6'sının tanılanamadığı düşünülmekte-

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı Doktora Programı, ysgly@hotmail.com

² Prof. Dr. İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı, nevinshahin34@yahoo.com

KAYNAKLAR

- Bach AM, Risoer MB, Forman A, et al. Practices and attitudes concerning endometriosis among nurses specializing in gynecology. *Global qualitative nursing research*. 2016;3:1–12. doi. org/10.1177/2333393616651351.
- Ballweg ML. Big picture of endometriosis helps provide guidance on approach to teens: comparative historical data show endo starting younger, is more severe. *J Pediatr Adolesc Gynecol*. 2003;16:21-26.
- Benaglia L, Somigliana E, Calzolari L, et al. The vanishing endometrioma: the intriguing impact of pregnancy on small endometriotic ovarian cysts. *Gynecol Endocrinol*. 2013;29:863-866.
- Busacca M, Chiaffarino F, Candiani M, et al. Determinants of long-term clinically detected recurrence rates of deep, ovarian, and pelvic endometriosis. *American journal of obstetrics and gynecology*, 2006;195(2):426-432.
- Fedele L, Bianchi S, Zanconato G, et al. Long-term follow-up after conservative surgery for bladder endometriosis. *Fertility and sterility*, 2005;83(6):1729-1733.
- Harris HR, Wieser F, Vitonis AF, et al. Early life abuse and risk of endometriosis. *Human Reproduction*, 2018;33(9):1657-1668.
- Karaca Saydam, B. (2015). *Olgularla Jinekolojik Hastalıklarda Bakım*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri, 2015.
- Karayiğit A, Üstüner MA, Pulat H, et al. Sezaryan Skarında ve Rektus Kası İçerisinde Görülen Endometriozis: 21 Olgunun Analizi ve Malignite Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Acta Oncologica Turcica*, 2017;50(3):245-249.
- Khan KS, Tryposkiadis K, Tirlapur SA, et al. MRI versus laparoscopy to diagnose the main causes of chronic pelvic pain in women: a test-accuracy study and economic evaluation. *Health Technology Assessment*. 2018;22:40.
- Klein S, D'Hooghe T, Meuleman C, et al. What is the societal burden of endometriosis-associated symptoms? a prospective Belgian study. *Reprod Biomed Online*. 2014;28:116-124.
- Kobayashi H, Sumimoto K, Kitanaka T, et al. Ovarian endometrioma--risks factors of ovarian cancer development. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*. 2008;138:187-193.
- Koga K, Takemura Y, Osuga Y, et al. Recurrence of ovarian endometrioma after laparoscopic excision. *Human Reproduction*, 2006;21(8):2171-2174.
- Marziali M, Venza M, Lazzaro S, et al. Gluten-free diet: a new strategy for management of painful endometriosis related symptoms?. *Minerva chirurgica*. 2012;67(6):499-504.
- Norton W, Holloway D. Endometriosis: The role practice nurses can play. *Practice nursing*, 2016;27(5):244-249.
- Norton W. Endometriosis clinical nurse specialists. *International Nursing in Women Health Congress, Istanbul, Turkey*, 2018;22-24 March 2018.
- Oral E, Api M, Ata B, et al. Türkiye endometriyozis tanı ve yönetim kılavuzu. *Türkiye Klinikleri Journal of Gynecology Obstetrics-Special Topics*. 2016;9(2):80-112.
- Royal College of Nursing (RCN) (2018). *Clinical Nurse Specialist in Endometriosis*. (23.08.2019 tarihinde <https://www.rcn.org.uk/professional-development/publications/pub-007239> adresinden ulaşılmıştır).
- Rubi-Klein K, Kucera-Sliutz E, Nissel H, et al. Is acupuncture in addition to conventional medicine effective as pain treatment for endometriosis? A randomised controlled cross-over trial. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*. 2010;153:90-93.
- São Bento PA, Moreira MC. Even silence has an end: informative study on endomentriosis and its signs/symptoms. *Journal of Nursing UFPE on line*, 2014;8(2):457-463.
- Shah DK, Correia KF, Vitonis AF, et al. Body size and endometriosis: results from 20 years of follow-up within the Nurses' Health Study II prospective cohort. *Hum Reprod*. 2013;28:1783-1792.
- Thomas DS, Natarajan JR. Diet--A New Approach To Treating Endometriosis--What Is The Evidence?. *Nursing and Health Sciences*. 2013;5(1):4-11.

- Valiani M, Ghasemi N, Bahadoran P, et al. The effects of massage therapy on dysmenorrhea caused by endometriosis. *Iranian journal of nursing and midwifery research*, 2010;15:4,167.
- Van Gorp T, Amant F, Neven P, et al. Endometriosis and the development of malignant tumours of the pelvis. A review of literature. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*. 2004;18:349-371.
- Wayne PM, Kerr CE, Schnyer RN, et al. Japanese style acupuncture for endometriosis related pelvic pain in adolescents and young women: results of a randomized sham-controlled trial. *J Pediatr Adolesc Gynecol*. 2008;2:247-57.
- Yalçın Bahat P, İnceboz Ü, Oral E. 2019. Endometriozis ile Yaşamak. (1.baskı). İzmir: O'tıp Kitapevi ve Yayıncılık.
- Zondervan KT, Becker CM, Koga K, et al. Endometriosis. *Nature reviews: Disease primers* 2018;4:9. doi:10.1038/s41572-018-0008-5.